

Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov v rokoch 1961-1965

Z podnetu Okresného výboru Komunistickej strany Slovenska v Prešove bol v školskom roku 1959/1960 založený dychový súbor Červená šatka pri Jedenásťročnej strednej škole v Prešove, Mudroňova ulica. Bol avantgardou pre mnohé mestá, kde po vzore Prešova vznikali mládežnícke dychové orchestre.

V septembri 1961 dychový súbor Červená šatka prechádza pod strechu Okresného domu pionierov a mládeže Prešov, ktorý mu vytvoril lepšie podmienky a udomácňuje sa pod názvom Mládežnícky dychový orchester Okresného domu pionierov a mládeže Prešov. Umelecké vedenie sa rozšírilo o dvoch učiteľov, dirigentov PaedDr. Jozefa Boldižára a PaedDr. Michala Olejarníka, žiakov Viliama Tarjányiho. Jozef Boldižár ako pracovník ODPaM v Prešove, vedúci úseku umeleckej výchovy, zastával aj funkciu organizačného vedúceho dychového orchestra do septembra 1971.

Prílev nových adeptov Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM sa rozšíril výberom žiakov z ďalších škôl, predovšetkým zo Základnej deväťročnej školy na Mudroňovej ulici a Základnej deväťročnej školy na Konštantínovej č. 2. Postupne rady členov dychového orchestra dopĺňali nadaní žiaci zo Základnej deväťročnej školy na Gottwaldovej ulici a všetkých prešovských škôl.

Vedenie Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM začína systematicky spolupracovať s vojenskou dychovou hudbou v Prešove, spočiatku s kapelníkom Štefanom Vargom, Jaroslavom Voříškom a od roku 1963 s Antonom Nahackým, ktorý nastupuje za kapelníka Vojenskej dychovej hudby v Prešove. Významným medzníkom v tomto období je aj začiatok spolupráce so skladateľom Antonom Petríkom, ktorý sa stáva „domácim skladateľom“ a aranžérom dychového orchestra.

Za krátky čas dychový orchester svojou činnosťou a predovšetkým vysokou umeleckou úrovňou podnietil vo viacerých mestách vznik takýchto hudobných telies, t. j. mládežníckych dychových orchestrov (Košice, Humenné, Snina, Poprad, Vranov nad Topľou, Považská Bystrica, Dubnica nad Váhom).

Od samého začiatku svojho vzniku dychový orchester svojou kvalitou presahoval región kraja. Zasluhou Viliama Tarjányiho sa začala písať nová éra v oblasti mládežníckych dychových orchestrov. Išlo o hudbu, ktorá mala nielen netradičnú formu a štýl (dychová hudba bola dovtedy málo hraná), ale aj umeleckú úroveň. Repertoár tvorilo okrem úžitkových pochodov, ktoré predstavovali typické skladby pre žáner dychovej hudby, boli v tom čase na Slovensku absolútnou prioritou interpretácie náročných klasických skladieb (F. M. Bartholdy: *Svadobný pochod*; L. v. Beethoven: *Egmont*, predohra; P. I. Čajkovskij: *Andante cantabile*; A. Chačaturjan: *Gopak*; W. A. Mozart: *Alla Turca*; G. Bizet: *Arlésanka*, pastorale; J. Brahms: *Uhorský tanec č. 5*; F. Suppé: *Lahká jazda*, predohra; D. Šostakovič: *Slávnostná predohra*; G. Verdi: *Traviata*, predohra; A. Dvořák: *Slovanský tanec č. 2*; B. Smetana: *Slávnostná predohra*), skladieb z tvorby slovenských skladateľov (M. Moyzes: *Naše Slovensko*, predohra; G. Dusík: *Slovanský tanec* z opery *Hrnčiarsky bál*; K. Pádívý: *Rušaj junač*; T. Andrašovan: *Zem spieva*), skladieb z domácej dielne predovšetkým Antona Petrika, ktoré náročnosťou boli porovnateľné s komponovaním pre „symfonický – filharmonický orchester“. Plodná bola skladateľská tvorba Viliama Tarjányiho a Antona Nahackého.

V 60-tych rokoch a v prvej polovici 70-tych rokov 20. storočia význam dychového orchestra ďaleko presahoval hranice mesta, okresu, kraja a Slovenska nielen výnimočnosťou, ale aj absolútnou bezkonkurenčnosťou, svojou umeleckou interpretáciou, dramaturgiou, náročným repertoárom a mimoriadnymi úspechmi medzi mládežníckymi dychovými orchestrami na Slovensku. Jeho kvalita je na amatérske pomery veľmi vysoká. Vďaka prezentácii na vysokej úrovni dosahuje dychový orchester výrazné úspechy v kolíske dychovej hudby v Čechách. Aj v rámci Československa na súťažiach v českých mestách patril medzi špičkové dychové orchestre (Kmochof Kolín, 1967, FIJO Cheb, 1970).

Už v prvom decéniu svojej existencie mal dychový orchester bohatú umeleckú činnosť. Z autentických údajov kroniky zakladateľa sa dozvedáme, že od roku 1959 do roku 1969 absolvoval tento dychový orchester 566 vystúpení. Jeho popularita a hlavne kvalita, za taký krátky čas, nenechala bez povšimnutia ani Čsl. rozhlas v Košiciach. Dňa 24. októbra 1962 nahral svoju prvú nahrávku pre krajské vysielanie a 30. apríla 1963 uskutočnil v PKO Prešove svoj prvý verejný koncert.

Prvý verejný koncert v sále PKO Prešov, 30. apríl 1963

Prvý verejný koncert v sále PKO Prešov, 30. apríl 1963

3. slávnostný koncert dychového orchestra ODPaM Prešov v sále PKO Prešov, 24.04.1965

Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov v rokoch 1963 - 1965

Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov v rokoch 1966-1974

Nezabudnuteľným a výnimočným zážitkom zostane v pamäti účasť dychového orchestra ODPaM Prešov na celoštátnom stretnutí pionierov v Rovišti v dňoch 25. júna - 3. júla 1966. V posledný deň pobytu v Rovišti 3. júla 1966 čakalo na členov Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM nečakané stretnutie s prvým kozmonautom sveta Jurijom Alexejevičom Gagarinom, ktorému na jeho želanie dychový orchester, so sólistom Štefanom Foltínom na trúbku, zahral skladbu od Nini Rosso „Večierka – Silencium“.

Vrcholom decénia na vtedajšie pomery bola možnosť vycestovať do zahraničia. V tomto období bolo veľmi ťažké a skoro nemožné dostať sa do zahraničia, obzvlášť do „kapitalistickej krajiny“. Práve dychový orchester bol vybraný na základe prísnych kritérií umeleckej kvality na medzinárodný festival INTER – TIE do Anglicka v období od 27. júla do 4. augusta 1968.

Na konci druhého decénia mal dychový orchester za sebou 1 382 vystúpení. Čo sa týka počtu vystúpení, rekordným bol rok 1973. Číslica umeleckej činnosti sa zastavila na 169. Predovšetkým sú to koncerty, oslavy, výchovné koncerty na školách a zahraničné koncerty. Aj keď sa na Slovensku rozšírila činnosť mládežníckych dychových orchestrov, dychový orchester z Prešova si naďalej udržuje vysoký štandard. V rozpätí rokov 1972 – 1978 sa stáva nepretržite absolútnym víťazom Podtatranského festivalu (prvé dva festivaly v rokoch 1970, 1971 boli vzorové). Okrem celkového prvenstva získava najlepšie ocenenia za povinné skladby, dramaturgiu, sólové výkony. Viliam Tarjányi je pravidelne oceňovaný za najlepšie dirigentský výkon. Dychový orchester získava natrvalo hlavnú putovnú cenu AMATI KRASLICE. Tento úspech nemá obdobu v žiadnej súťaži týkajúcej sa amatérskej umeleckej činnosti na Slovensku. Do kategórie absolútnych úspechov sa môže zaradiť aj účasť na VII. celoslovenskom festivale mládežníckych dychových orchestrov Pádivého Trenčín v dňoch 9. – 10. septembra 1972. Zo siedmich zúčastnených najlepších orchestrov z celého Slovenska na najvyšší stupienok víťaza vystúpil mládežnícky dychový orchester ODPaM z Prešova. K top podujatiam činnosti dychového orchestra v sedemdesiatych rokoch patrí účasť na medzinárodnom svetovom festivale Jugend und Musik in Wien, Viedeň v dňoch 06. – 15. júl 1973. Dvadsaťjeden vystúpení, ktoré počas pobytu vo Viedni dychový súbor uskutočnil, demonštrovalo vysokú umeleckú úroveň dychového orchestra. Špičkovým vystúpením bol rozhlasový koncert vo veľkej sále štúdia ORF WIEN dňa 15. júla 1973 za prítomnosti početného publika. Záverečný pochod „O du mein Ostereich“ ocenili poslucháči Standing ovation.

Celoštátne stretnutie pionierov s predstaviteľmi strany a vlády v Rovišti, rok 1966

Celoštátne stretnutie pionierov s predstaviteľmi strany a vlády v Rovišti, 25.06. - 3.07.1966

Medzinárodný festival INTER-TIE Anglicko, rok 1968

Festivale Pressefest NDR, rok 1970

Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov, rok 1972

VIII. celoslovenské dožinky v Nitre - 1000. vystúpenie od vzniku dychového orchestra, 1. september 1973

Mládežnícky dychový orchester ODPaM, rok 1975

Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov v rokoch 1975-1984

Začiatkom roka 1975 dochádza k výmene funkcie umeleckého vedúceho Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov. Šéfdirigent Viliam Tarjányi je uvoľnený z postu umeleckého vedúceho a odbor školstva ONV v Prešove ho ustanovuje za dirigenta dychového orchestra s platnosťou od 1. januára 1975. Umeleckým vedúcim sa stáva PaedDr. Michal Olejarník.

Koncom 70-tych a 80-tych rokov 20. storočia dychový orchester vystupuje pod dvoma „firmami“. Dovtedy Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešove, neskôr Dychový orchester ABC CVČ Prešov, tvorili väčšinou žiaci z rôznych škôl a ich činnosť v dychovom orchestri bola mimoškolská. Od septembra 1977, keď bol za riaditeľa Ľudovej školy umenia v Prešove na Baštovej ulici vymenovaný PaedDr. Michal Olejarník, ktorý bol zároveň umeleckým vedúcim a dirigentom Mládežníckeho dychového orchestra, postupne sa káder dychového orchestra dopĺňa prevažne žiakmi a absolventmi Ľudovej školy umenia.

Situácia sa zlepšuje príchodom Antona Nahackého, ktorý po ukončení aktívnej vojenskej činnosti nastupuje 1. decembra 1979 ako učiteľ hry na dychové nástroje na Ľudovú školu umenia v Prešove a zároveň ako dirigent Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov. V dychovom orchestri naplno uplatňuje svoju dirigentskú kreativitu a skladateľské schopnosti a v učiteľských službách sa prejavila jeho profesionalita a trpezlivosť pri výchove žiakov v hre na dychové nástroje. Väčšina žiakov z triedy Antona Nahackého sa stáva platnými členmi dychového orchestra a svoj post hráčov na dychové nástroje zastávajú veľmi dobre. Vkladom Antona Nahackého je vo veľkej miere aj skladateľská tvorba, ktorá obohacuje repertoár dychového orchestra.

Z kultúrno-spoločenských akcií medzi pravidelne vystúpenia patrili Svidnícke folklórne slávnosti piesní a tancov ukrajinských pracujúcich vo Svidníku, na ktorých sa dychový orchester zúčastňuje v rokoch 1963, 1965, 1967, 1973, 1979, 1983 a 1984.

Vstupom do tretieho decénia genézy Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov badať prudký pokles koncertnej činnosti. Dychový orchester absolvoval počas kvinténia od roku 1969 do roku 1974 v rámci svojej umeleckej činnosti 259 koncertov. Od roku 1979 do roku 1984 v období piatich rokov 88 koncertov. Oproti rokom 1969 – 1974 je to o 171 koncertov menej.

PaedDr. Michal Olejarník, ktorý od januára 1975 bol vymenovaný za umeleckého vedúceho a dirigenta Mládežníckeho orchestra ODPaM Prešov, sa snažil pokračovať v práci Viliama Tarjányiho a vo vysokom trende, ktorý dosiahol dychový orchester v predchádzajúcich rokoch. Dramaturgiu repertoáru naďalej tvorili interpretácie náročných klasických skladieb (J. Brahms: *Uhorský tanec* č. 5; I. Dunajevskij: *Predohra k operete Volný vietor*; A. Chačaturjan: *Gopak*; W. A. Mozart: *Serenáda*; F. Chopin: *Vyznanie lásky*; F. Suppé: *Lahká jazda*; L. v. Beethoven: *Menuet*; B. Smetana: *Slávnostná predohra*; G. Verdi: *Predohra k La Traviate*; A. Dvořák: *Slovanský tanec* 2.

Interpretovali sa aj skladby renomovaných, osvedčených domácich autorov Antona Petrika (*Fujarôčka moja*; *Keď ja žala*; *Tanečná etuda*; *Ľubochňanský pochod*; *Poličko, pole*; *Kremienok a Chocholúšik*) Antona Nahackého (*Ozveny z Východnej*; *Kubánske leto*; *Oravské premeny*; *Estrádny pochod*) a Viliama Tarjányiho (*Festivalová*; *Slečnica*). Dramaturgiu programu dopĺňajú skladby slovenských autorov G. Příbelu, J. Kofroňa, K. Pádivého, I. Glorika, A. Hudeca, T. Andrašovana, M. Galovca...

V rokoch 1982 – 1984 Mládežnícky dychový orchester ODPaM sa úspešne prezentoval na okresných festivaloch dychových orchestrov, krajských súťažiach, Podtatranskom festivale detských dychoviek, kde vždy obstal na výbornú a odniesol si vavrín víťazstva. Najvýznamnejšími aktivitami Mládežníckeho dychového orchestra boli XX., XXI. a XXII. výročné koncerty. Tak, ako po viaceré roky, domovskou koncertnou sálou sa stala historická budova PKO Čierny orol v Prešove.

Pozoruhodné sú v tomto období aj zahraničné zájazdy: Výmenný zájazd 27.4. – 2.5.1979 v Halle Neustadt, NDR. Výmenný zájazd 13. – 22. august 1981 Ózd Farkaslyuk, Maďarsko. Koncertné zájazdy 3.7. – 8.7.1982 a 4.7. – 9.7.1984 v Halle-Neustadt, NDR.

Pri krátkej rekapitulácii a spätnom pohľade na 25 ročnú činnosť Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov môžeme konštatovať, že mal obrovský význam, prínos a vplyv na oblasť dychovej hudby v Prešove aj na Slovensku.

Žiaci Ľudovej školy umenia v Prešove nemali do roku 1960 možnosť overiť si svoje teoretické vedomosti získané výučbou na dychový nástroj v súborovej hre. Vznikom Mládežníckeho dychového orchestra Okresného domu pionierov a mládeže Prešov a existenciou dychovej hudby Robotníckeho kultúrneho spolku získavali praktické hráčske zručnosti v týchto kolektívoch, čo niektorým, ktorí sa rozhodli študovať na konzervatóriu, veľmi pomohlo.

Viacerým hudobníkom, ktorých začiatky sa spájajú s účinkovaním v Mládežníckom dychovom orchestri ODPaM Prešov, Viliam Tarjányi nasmeroval životnú kariéru na umeleckú dráhu. Mnohí z nich pokračovali profesionálne ďalej či už štúdiom na konzervatóriu, Vysokej škole múzických umení alebo vysokých školách so zameraním na študijný odbor hudobná výchova. Absolventi týchto škôl stali sa buď hudobnými skladateľmi, muzikológmi, profesionálnymi hudobníkmi Divadla Jonáša Záborského v Prešove, Slovenskej filharmónie, Štátnej filharmónie v Košiciach alebo pedagógmi, učiteľmi na základných umeleckých školách a základných školách.

Viliam Tarjányi má ešte jednu unikátnu prioritu a zásluhnú prácu v 25-ročnom pôsobení v Mládežníckom dychovom orchestri ODPaM Prešov. Aprobáciu hudobná výchova a slovenský jazyk uplatnil nielen ako učiteľ hudobnej výchovy, ale aj ako letopisec. Od vzniku dychového orchestra (1959) až do ukončenia svojej činnosti v Mládežníckom dychovom orchestri ODPaM Prešov (1984) viedol kroniku, v ktorej zaznamenával všetky udalosti v časovom slede. Textovú časť Viliam Tarjányi koncipoval na základe jednotlivých vystúpení, koncertov, zájazdov, sústrezení, ktoré sú zachytené chronologicky v štyroch kronikách, celkovo na 700 stranách. Kronika obsahuje zážitky, dojmy a postrehy Viliama Tarjányiho, vystihuje fakty a skutočnosti.

Ózd - Maďarsko, rok 1981

Halle Neustadt - NDR, rok 1979

Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov v rokoch 1961-1984

V domácom archíve Viliama Tarjániho sa nachádzajú dokumenty, štatistické údaje, ktoré presne a podrobne evidujú činnosť Mládežníckeho dychového orchestru ODPaM Prešov.

- Od založenia dychového orchestru v školskom roku 1959/1960 do roku 1984 bol vedený zakladateľom a umeleckým vedúcim Viliamom Tarjániom podrobný zoznam hrajúcich, ktorí pôsobili v dychovom orchestri Červená šatka pri Jedenástročnej strednej škole v Prešove na Mudroňovej ulici a Mládežníckom dychovom orchestri ODPaM Prešov. V archívnom menoslovnom zozname sú zachytené základné osobné údaje jednotlivých členov, rok narodenia, od kedy dokedy účinkovali a na akom nástroji hrali. V priebehu 25 rokov účinkovalo v dychovom orchestri 272 členov. Raritou Mládežníckeho dychového orchestru ODPaM v Prešove je spätosť hudobnej previazanosti a pôsobenia rodinných príslušníkov, rodinných väzieb otec, deti, súrodenci. Do tohto zoznamu patria rodiny: Berčíková, Blažovská, Cibul'ková, Dorková, Gellelová, Hanobíková, Hnátová, Humeňanská, Kollárová, Kišel'áková, Krajná, Lendacká, Nižníková, Matejová, Mamrilová, Očkovičová, Oleárová, Pinková, Staselová, Tarjániová, Turáková, Višňovská, Vihonská, Veverková. Z príslušníkov týchto rodín by vznikol 56 členný vynikajúci veľký dychový orchester, v ktorom by bola zastúpená každá dychová sekcia, všetky dychové nástroje.
- Prvé vystúpenie sa datuje v apríli 1960, kedy sa dychový súbor Červená šatka zúčastnil Mestského kola Súťaže tvorivosti mládeže v Prešove. Po prvýkrát sa verejnosti predstavil dychový súbor Červená šatka 1. mája 1960.
- Prvý verejný koncert Mládežníckeho dychového orchestru ODPaM Prešov odznel 30. apríla 1963 v sále PKO Prešov. V programe zaznelo osem skladieb. Dve skladby Jána Pöschla, dve skladby autora O. Chvalovského, od E. Tomana pochod „Smer Praha“ a J. Seidlovú skladbu „Keď sa dvaja stretnú“. Dychový orchester bol už na tak vyspelej úrovni, že publiku sa predstavili dvaja sólisti. V hre na trombón svoj výkon predniesol Pavel Kolan a sólom na trúbku sa prezentoval Zdeno Kačerik. V dramaturgii programu bola zakomponovaná skladba pre kvartet trombónistov, ktorého protagonistami boli B. Leukaničová, M. Nepela, P. Kolan a P. Schönberg. Do roku 1984 absolvoval dychový orchester 22 výročných koncertov, v ktorých odznelo 273 koncertných skladieb.
- Prvá nahrávka v Čsl. rozhlas v Košiciach, 24. októbra 1962. Prvý priamy prenos z Košického televízneho štúdia v relácii „Vysielanie pre deti“, 20. august 1967. V dňoch 4. – 5. jún 1971 nakrútený bratislavskou televíziou film pod názvom „Štúdio plné nôt“. Premiéra filmu bola 3. augusta 1971 o 18,00 hodine.
- Prvý zahraničný zájazd za päťročnú úspešnú činnosť absolvoval dychový orchester 16. – 18. augusta 1965 v Zakopanom, Poľsko. Medzinárodný festival 27.7.1968 – 4.8.1968 INTER TIE v Middlesbrough, Anglicko; Svetový festival 6. – 15. júl 1973 Jugend und Musik in Wien, Viedeň, Rakúsko;
- Počas 25 ročnej evidencie všetkých vystúpení, ktoré Viliam Tarjáni zaznamenával v kronikách, dosiahol počet vystúpení číslicu 1588. Okrúhle 500-té vystúpenie sa uskutočnilo 22. mája 1971 na II. Podtatranskom festivale detských dychových orchestrov pod taktovkou zaslúžilého umelca Jindřicha Pravečka, ktorý oddirigoval svoju vlastnú skladbu, festivalový pochod „Prápory zavlajte“, pri spoločnom gala koncerte spojených dychových orchestrov. Jubilejné 1000. vystúpenie bolo dňa 1. septembra 1973 na VIII. celoslovenských dožinkách v Nitre.
- V evidencii všetkých účinkujúcich, ktorú Viliam Tarjáni zaznamenával vo svojich dokumentoch, najdlhšie pôsobili v Mládežníckom dychovom orchestri ODPaM: Viliam Tarjáni 12 rokov, Peter Haas 12 rokov, Anna Tarjániová 11 rokov, Štefan Foltín 11 rokov, Peter Baláž 11 rokov, Valentín Tomko 11 rokov, Ivan Benko 9 rokov, Július Veverka 9 rokov, Jozef Blažovský ml. 9 rokov, Štefan Nižník 9 rokov, Daniela Gellelová 8 rokov, Vladislav Varga 8 rokov, Peter Krajný 8 rokov, Vladimír Bañas 8 rokov, Peter Mrúz 8 rokov, Miroslav Macej 8 rokov, Peter Redaj 8 rokov, Marián Sabol 8 rokov, Jozef Urban 8 rokov, Juraj Nižník 8 rokov, Peter Dorko, 8 rokov.

1. VEREJNÝ KONCERT

Už dávno sme snivali o tom, že bolo by vhodné uskutočniť verejný koncert. Predpoklady k tomu sme mali. Hlavným problémom bolo kedy? Konečne sme sa dohodli na termíne, a síce 30. apríl, vpredvečer 1. mája. Pri organizovaní koncertu pracoval celý štáb ľudí, členovia združenia rodičov pri ODPaM, hlavne s. Sirovátková a s. Banko!

Koncert sa uskutočnil v sále PKO o 14⁰⁰ hod. Účasť síce nebola najlepšia, cca 200 ľudí, avšak podľa slov prítomných odborníkov splnil očakávania. Tuto tradíciu by sme ečali udržať aj v budúcnosti!

PROGRAM

1. J. Pöschl: V našom štiku bud', pochod
2. K. Pöschl: Siatit Masiaa a Hopak
3. K. Chvalovský: Vasalj trubač, sólista Z. Kačerik
4. K. Pöschl: Prvý valčík a Prvá polka
5. K. Chvalovský: Vačerna nálada, sólo na pozvon P. Kolan
6. J. Pöschl: Vasalco vasela
7. J. Seidl: Keď sa dvaja stretnú
8. E. Toman: Smer Praha, pochod

V prvej časti programu vystupovali sólisti a malé instrumentálne skupinky.
Dirigovali: V. Tarjáni, M. Olejarník a J. Boldižár. Tarjáni dirigoval čísla 1, 4, 5, 6 a 8. Olejarník čísla 2, 7. Boldižár číslo 3.

Rozhlas

Dňa 29. júna 1967 nahrávka v štúdiu ukrajinskej pobočky čsl. rozhlasu v Prešove. Motto nahrávky: televízne vysielanie v Košiciach, ktoré plánovali na 20. aug. 1967 ako priamy televízny prenos v relácii - Vysielanie pre deti!

Počet hrajúcich tridsať, z toho počtu traja ako výpomoc, ako hosťomista Šulek z DJZ, tenorista Petrik - Kucharek nedošiel o pozonáta Havotný z voj. hudby.

Samotná nahrávka až na niekoľko prerušení dopadla dobre! Nahrávku riadila p. Talašová z čsl. rozhlasu Košice.

Televízia

V programe účinkovala žiačka 4. triedy Vlag. Matejová ako sólistka!

Program: 1. A. Mahalák: Pioniersky pochod. 2. K. Pöschl: Záhorácky tanec. 3. Slov. ľud. pieseň Červený kečes v úpr. A. Petrička - sólista M. Matejová - náročná úprava. 4. H. Rossi: Večierka - sólista Št. Foltín. 5. A. Petriček: Paso-doble pre diev. oktet v obsadení 3 klar., 1 trúbka - krídlovka, barytón, 1 horna, veľký bub. a kostanety. 6. Mad. čardáš Repül a szán v úpr. V. Tarjániho. 7. A. Petriček: Od Prešova - časť 8. A. Petriček: Novoročný víniš, a 9. Šittr-Babetta.

Skladby v poradí č. 3 a 5 nahrali sme na objednávku čsl. televízie v Košiciach.
Dirigovali: V. Tarjáni čísla 1, 3, 6, 7, 8 a 9; Olejarník č. 2; J. Boldižár č. 4 a č. 5 autor!

Štatistická tabuľka o koncertnej činnosti dych. orch. ODPaM

Rok	Koncerty	Opery-filmy	Vých. konc.	Skladby	Festivity	Rozhlas	Televízia	Pohreby	Spoloč.	Sp. ok.
1960	16	33	6	2	-	-	-	-	-	57
1961	19	36	4	3	-	-	-	-	-	62
1962	18	22	6	3	2	2	-	2	-	56
1963	20	23	10	-	2	3	-	1	-	58
1964	21	25	8	-	1	2	-	-	-	57
1965	16	21	6	1	1	-	-	-	-	45
1966	21	25	4	-	-	-	-	-	-	50
1967	30	24	12	1	4	1	2	-	-	71
1968	16	23	4	-	1	-	2	-	-	55
1969	23	18	6	-	2	1	1	4	-	55
1970	21	20	4	-	2	-	1	-	6	54
1971	57	32	-	-	3	2	2	-	-	96
1972	62	51	7	2	2	4	4	1	-	133
1973	58	74	5	2	1	3	2	3	21	169
1974	58	53	10	2	1	1	2	2	-	109
1975	18	29	-	2	1	2	2	3	-	57
1976	26	24	1	2	2	-	1	2	-	58
1977	17	18	1	-	1	-	-	-	-	38
1978	21	14	1	2	2	3	-	-	-	45
1979	13	23	1	1	7	1	5	-	-	67
1980	11	10	-	6	1	1	2	-	-	31
1981	6	31	1	-	1	-	-	-	-	45
1982	15	12	-	2	1	-	1	-	-	34
1983	20	15	1	2	1	1	1	-	-	41
1984	23	24	-	1	2	2	-	3	55	206
6.6.1977	98	34	41	28	31	19	54	1588		

Tarjáni

Skladateľská tvorba Jána Pöschla a jeho vplyv na Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov

Narodil sa 27. 03. 1890 v Linzi, v hudobne vzdelanej rodine. Otec Jozef, bol vojenským kapelníkom matka výbornou klavíristkou. Ján Pöschl absolvoval nižšiu strednú školu. Už ako šesťročný vedel čítať noty a ako osemročný sa stal žiakom známeho husľového pedagóga Heinricha Dessauera na Hudobnej škole v Linzi, na ktorej študoval hru na husliach. Od roku 1900 postupne nadobúdala u profesora Augusta Göllericha (tajomníka Ferenc Liszta), ďalšie vzdelanie v hre na klavíri a v kompozícii.

V harmónii a inštrumentácii sa zdokonaľoval súkromne u profesorov Ernesta Lányiho (učiteľa ďalšieho prešovského skladateľa Mikuláša Moyzesa) a Júliusa Szent-Gályho.

V Prešove sa natrvalo usadil po skončení prvej svetovej vojny ako mladý začínajúci hudobník vo veku 29 rokov. Veľmi úzko spolupracoval s Mikulášom Moyzesom, s ktorým vyrastal v susedstve. Ján Pöschl býval na Hornej okružnej, dnes Vajanského 55 a Mikuláš Moyzes pod vodárenskou vežou, dnes na Metodovej ulici 13.

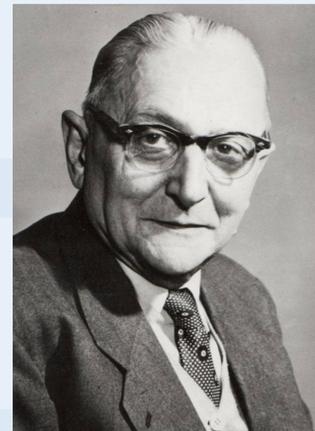
V roku 1919 vzniká Robotnícky kultúrny spolok z radov členov sociálno-demokratickej strany v rámci samovzdelávacieho krúžku, v ktorom roku 1920 vzniká hudobný súbor a dostáva názov Robotnícka hudba. História dychovej hudby tohto spolku, ktorého zakladateľom a dirigentom sa stáva Ján Pöschl, sa začína v roku 1921.

Ján Pöschl so svojou dychovou hudbou, rok 1922

Zomrel 5. septembra 1961 vo Valticiach. Lúčil sa s ním 8. septembra 1961 za prítomnosti viac ako tisíce obyvateľov na vtedajšom Stalinovom námestí pred Divadlom Jonáša Záborského v Prešove, slovenský hudobný skladateľ a pedagóg Alexander Moyzes. Ján Pöschl je pochovaný na Mestskom cintoríne v Prešove.

Dňa 16. 11. 2000 bol Základnej umeleckej škole v Prešove na Prostějovskej ulici udelený čestný titul Jána Pöschla a 9. júna 2015 pri príležitosti nedožitých 125 rokov od narodenia mu bola vo foyer Základnej umeleckej školy Jána Pöschla odhalená busta.

Ján Pöschl

Busta Jána Pöschla vo foyer ZUŠ Jána Pöschla v Prešove odhalená 9.6.2015

Okrem skladieb pre dychový orchester (pochody, valčíky, polky) komponoval operety, predohry, skladby pre spev a klavír, kantáty pre sóla, zbor a orchester. Ako zručný inštrumentátor skomponoval veľa budovateľských piesní a inštruktívnych skladieb. Hudba, ktorú komponoval, bola veľmi obľúbená pre spevnú melódiu, ľudovú rytmiku, optimizmus a emocionálnu účinnosť.

Vo vojenskej hudobnej škole v Miškovci zložil svoju prvú skladbu „Pochod plukovníka Horthu“. Hortha bol český dôstojník, Pöschlov veliteľ. Počas vojenskej služby sa dostal na Slovensko, kde sa zrodila prvá pochodová pieseň „Lesičku milý“, ktorú veľmi často a rady hrali najmä dedinské dychovky.

Zo začiatkov jeho komponovania pre dychový orchester sú známe nasledujúce skladby: zmes slovenských ľudových piesní pod názvom *Pod Tatrou, Kapriola – kvapík, Uranus – pochod, Šarišan – pochod, Spomienka na Bardejov – valčík, Pod Čergovom – zmes ľudových piesní, Spomienka na Štós – pochod, Kvetuška – polka, Veselá Prešovčanka – polka* a pod.

Upravoval ľudové piesne alebo skladby iných skladateľov pre rôzne nástrojové obsadenia. Pre dychové nástroje sú známe „Starý korhel“ – sólo pre fagot, „Verné družky“ – sólo pre 2 trúbky, „Mierová fanfára pre štyri trúbky“.

Vrcholom jeho inštrumentačných schopností bola úprava pre Košické národné divadlo „Záporožec za Dunajom“ od Semjona Gulaka Artemovského.

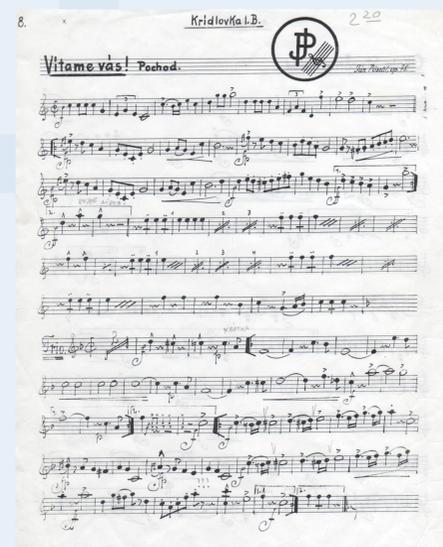
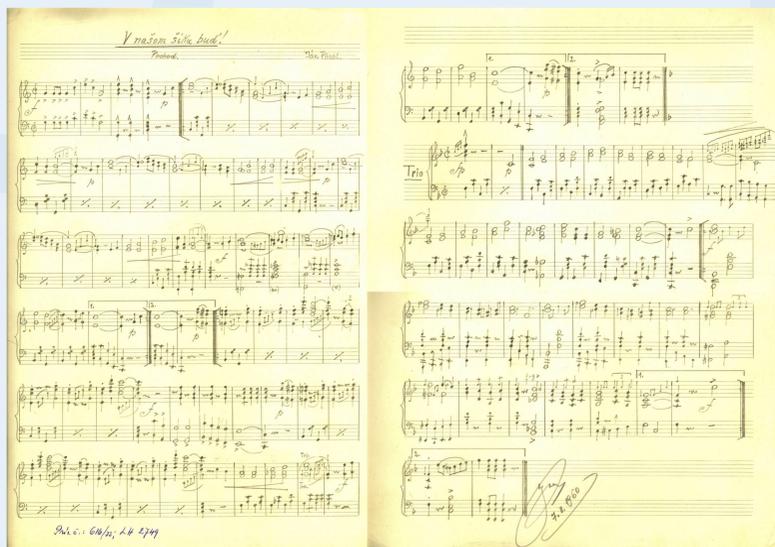
Okrem skladieb pre dychový orchester spomenieme: *Posledný kráľ* (opereta, libreto Šerigj, 1946), *Tommy a spoločník* (predohra pre symfonický orchester, op. 53, 1930), *Pieseň päťročnice* (skladba pre spev a orchester, 1949).

Za najlepšiu svoju skladbu považoval Ján Pöschl orchestrálne dielo so sólistami „V žiari reflektorov“. Skladba bola komponovaná pre veľký rozhlasový orchester. Ľudový tanec *Veselica*, veselá bola považovaná veľikánom slovenskej dychovej hudby Karolom Pádivým za najlepšiu skladbu pre dychový orchester od Jána Pöschla.

Vznikom Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM v Prešove v školskom roku 1959/1960 začal Ján Pöschl tvoriť a komponovať pre tento dychový orchester spočiatku nenáročné „hrateľné“ pochody.

V prvom pochode „Pionieri vpred“, ktorý bol písaný ľahkým štýlom, v triu zhudobnil známu budovateľskú pieseň, ktorej je tiež autorom „Mám záhradku“. Druhý pochod je náročnejší, opäť v triu sa objavil motív, ktorý použil vo svojej budovateľskej piesni „Už vyšlo slnko“. Pochod nazval „V našom šiku bud“. Oba pochody mali premiéru 1. mája 1960 v interpretácii dychového orchestra „Červená šatka“ pri Jedenástročnej strednej škole na Mudroňovej ulici. Orchester získal s týmito pochodmi prvenstvá v mestskom a krajskom kole Súťaže tvorivosti mládeže v roku 1960.

Pochod „V našom šiku bud“ bol Mládežníckym dychovým orchestrom ODPaM nahratý v Československom rozhlase v Košiciach 30. augusta 1963, čím sa vzdala úcta autorovi tohto pochodu, skladateľovi, dirigentovi, pedagógovi a skvelému človeku „Jani báčimu“.

Skladateľská tvorba Jána Pöschla a jeho vplyv na Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov

Premiéry jednotlivých skladieb Jána Pöschla, ktorého protagonistom bol Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov.

- 1. máj 1960 počas prvomájového sprievodu zazneli pochody „V našom šíku bud“ a „Pionieri vpred“ za zvukov dychového súboru „Červená šatka“ pri Jedenásťročnej strednej škole na Mudroňovej ulici.
- Dňa 24. októbra 1962 Mládežnícky dychový orchester ODPaM Prešov nahral v Československom rozhlase v Košiciach pochod Výletník, ktorý bol vysielaný v krajovom vysielaní.
- Na 1. verejnom koncerte Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov dňa 30. apríla 1963 zazneli skladby: Pochod - V našom šíku bud' a Ľudový tanec - Veselica veselá.
- Na II. verejnom koncerte Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov dňa 25. apríla 1964 z úcty k nebohému Jánovi Pöschlovi, zaradili do programu valčíkovú zmes Spomienka na Bardejov.
- Na 3. verejnom koncerte bol v programe Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov dňa 24. apríla 1965 zaradený pochod Pozdrav Banskej Bystrici, ktorý dovtedy nebol hraný v Prešove žiadnym dychovým orchestrom.
- 4. slávnostný koncert Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov dňa 10. mája 1966 uviedol Čardášovú zmes.

Primárny vplyv Jána Pöschla na vývoj mládežníckej dychovej hudby.

- Svojou osobnosťou, profesionalitou a prítomnosťou v meste Prešov ako kapelník, skladateľ, dirigent podnietil vznik Mládežníckeho dychového orchestra v Prešove a jeho neskorší umelecký progres,
- Patril k prvým hudobným skladateľom pri komponovaní skladieb pre Mládežnícky dychový orchester v Prešove,

Spolupráca Jána Pöschla a Viliama Tarjányiho

Od 29. augusta 1951 Viliam Tarjányi sa stal členom dychovej hudby Robotníckeho kultúrneho spolku, kde sa začala jeho krásna a plodná desaťročná spolupráca s Jánom Pöschlom, kapelníkom tejto dychovej hudby. Od začiatku ich vzájomná spolupráca bola obohacujúca, zaujímavá, veľmi prospešná. Ján Pöschl vvychoval a zasvätil do tajov „dychovky“ svojho nástupcu pána Viliama Tarjányiho, ktorý pokračoval v jeho započatej práci v oblasti dychovej hudby v meste Prešov.

Spoznanie Jána Pöschla a Viliama Tarjányiho bolo veľkým prínosom a pozitívom pre formovanie, napredovanie, odborný a umelecký rast dychovej hudby nielen v prešovskom regióne, ale aj na celom Slovensku. Ich vzájomná hudobná symbióza zanechala a odovzdala ďalšej generácii muzikantov, skladateľov, dirigentov mnoho skúseností, odbornosti a znalosti v oblasti dychovej hudby, na ktorých mohli budovať a rozvíjať ich odkaz. Boli protagonistami a popularizátormi dychovej hudby medzi mládežou. Ich zásluhou sa stala dychová hudba v Prešove v druhej polovici 20. storočia populárnou aj pre širokú laickú verejnosť. Vkladom bola aj ich skladateľská činnosť. Obaja prispeli k popularizácii tohto hudobného žánru a zanechali vzácny fond v kultúrnom dedičstve v podobe skladieb pre dychové orchestre. Mnoho dychových hudieb na Slovensku mali vo svojom repertoári skladby týchto osobností dychovej hudby. Po smrti Jána Pöschla práve Viliam Tarjányi zaradil do dramaturgie koncertných vystúpení Mládežníckeho dychového orchestra ODPaM Prešov jeho skladby.

Skíbením výbušnej povahy, zásadovosti, dôslednosti, autoritatívnosti a puntičkárstva Jána Pöschla a dôslednosti, precíznosti, odbornosti, zanietnosti a temperamentnosti Viliama Tarjányiho, dokázali vytvoriť spoločnú harmóniu so spoločným cieľom, dosiahnuť čo najlepšie výsledky v oblasti dychovej hudby v rámci bývalého Československa.

Jána Pöschl počas vedenia a pôsobenia v dychovej hudbe RKS poznal vlastnosti jednotlivých členov orchestra, ich inteligenciu, hráčsku schopnosť, snaživosť, chcenie, nadanosť a talent. V období spoločného účinkovania v dychovej hudbe a osobných stretnutí spoznal kvalitu, oddanosť, húževnatosť, kreativitu, obrovskú vytrvalosť a pracovitosť Viliama Tarjányiho, a preto si ho vybral po 10 rokoch za svojho zástupcu.

V čase, keď sa Viliam Tarjányi začal orientovať v dychovej hudbe, bol Ján Pöschl už etablovaným skladateľom, muzikantom a mal na jeho profiláciu na dirigenta, skladateľa, v oblasti dychovej hudby značnú inšpiráciu. Napriek tomu, že dirigovanie a skladateľská činnosť neboli v prípade Viliama Tarjányiho profesionálnou orientáciou, vzťah a prežitie roky s Jánom Pöschlom zohrali dosť rozhodujúci význam pre jeho hudobný život.

Ján Pöschl

Viliam Tarjányi

Pamätná tabuľa Jána Pöschla

Pamätná tabuľa Viliama Tarjányiho

Tvorba, skladateľská činnosť Viliama Tarjányiho

Prvé skladateľské pokusy spadajú snáď do gymnaziálnych štúdií. Profesor Voborský zadal žiakom úlohu napísať hudobný motív, kde mladý Viliam Tarjányi napísal 8-taktový motív, ktorý bol po posúdení vyhodnotený za najlepší.

Po získaní aprobácie hudobná výchova, vznikajú skladby a'capella – Národy sveta, Bráňme si mier, Letí naša pieseň, Veselí stavbári, Partizáni. Pre materské školy a základné deväťročné školy napísal jednohlasné i dvojhlasné piesne na slová popredných básnikov: Listy z Moskvy- Elena Čepčková, Mamulienka - Ján Čarek, Cestou - Mária Rázusová – Martáková, Šuhaj volky pásol - Pavol Országh Hviezdoslav.

V tvorbe pre dychové orchestre sa prejavujú vplyvy Antona Nahackého a Antona Petrika, a to predovšetkým v hudobno-upravovateľskej činnosti. Práve zoznámenie sa s Antonom Nahackým patrí medzi najplodnejšie obdobie skladateľskej činnosti Viliama Tarjányiho. V 60-tych až 70-tych rokoch dvadsiateho storočia komponuje najviac skladieb, ktoré aranžuje Anton Nahacký. Ako skladateľ sa venoval vo svojej tvorbe myšlienkam humanizmu, pokroku, zachovania mieru a priateľstva medzi národmi.

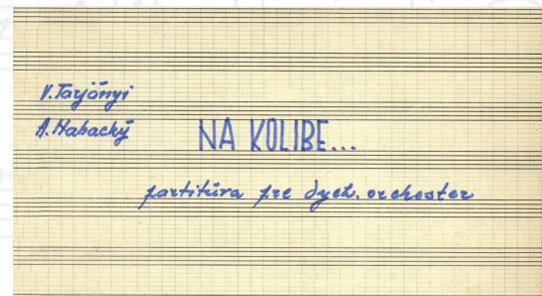
Skomponoval, resp. zinstrumentoval vyše 43 skladieb pre zbor a cappella a skladby pre dychový orchester. K najúspešnejším patria práve skladby a úpravy pre dychový orchester.

Z pochodovej muziky možno spomenúť: *Dajme sa na pochod* (1967), *Duní náš krok* (1961), *Pochod odbojárov* (1974), *Iskra* (1967); z koncertných skladieb: *Luna tancuje* – valčík (1970), *Nestor* – kvapík (1968), *Mládežnícka veselica* (1966), *Polka pre Milana* (1969), *Šarišská polka* (1979), *Rozprávkové intermezzo* (1971); z úprav: *Letia sane* – čardáš (1967), *Kurizant* – čardáš, *Tancuj, tancuj*, *Od Prešova* (1973), *Slničnica* (1984).

Slovenský hudobný fond Osvetového ústavu Bratislava a Krajské osvetové stredisko v Košiciach vydali niekoľko jeho skladieb: *Luna tancuje* – valčík, *Polka pre Milana*, *Rozprávkové intermezzo*.

Výrazným momentom, ktorý zásadným spôsobom ovplyvnil jeho skladateľskú tvorbu, boli spomienky na detstvo, vojnu prežité roky ako príslušníka 2. paradantnej brigády, životné udalosti, výročia, jubileá. Pri komponovaní skladieb dokonale poznal hráčske schopnosti členov jednotlivých sekcií dychového orchestra, pretože boli jeho žiakmi a vyučoval ich v hre na dychové nástroje. Tónový rozsah nástroja v skladbe prispôbil vždy možnostiam hráčov, keďže na krídlovku a barytón hrali aj dievčatá. Po technickej stránke si dovoľil komponovať aj náročnejšie pasáže z dôvodu hráčskej vyspelosti a nadania muzikantov, ktorých vychoval.

Niektoré skladby Viliama Tarjányiho boli nahrané v rozhlase profesionálnymi dychovým orchestrami a vydané na gramoplatni.

Tarjányi